

- Олександрівна. – Київ, 2012. – 574 с.
2. Калита В. Попередити «поведінкові» хвороби? Можна і треба / В. Калита // Здоров'я киян. – 2000. – № 10. – С. 4.
 3. Косинська Ю. Лінощі, які нас убивають / Ю. Косинська // Україна молода. – 2012. – № 145 (4391). – С. 14.
 4. Міхеєнко О.І. Загальна теорія здоров'я : навчальний посібник / О.І. Міхеєнко. – Суми : Університетська книга, 2017. – 156 с.
 5. Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудина. – Черкаси: Вибір, 2002. – 322 с.
 6. Чарлтон Э. Основные принципы обучения здоровому образу жизни / Э. Чарлтон // Вопросы психологии. – 1997. – № 2. – С. 3–14.

УДК 615.851.4:159.946.4-053.4:373.22

Р. Б. Міщенко

студент спеціальності
«Фізична реабілітація»

В. А. Литвиненко

кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра здоров'я людини
та фізичної реабілітації,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗАСТОСУВАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРИ ДЕФОРМАЦІЯХ ГРУДНОЇ КЛІТКИ

У статті розкрито сутність проблеми застосування арт-терапії в процесі реабілітації дітей дошкільного віку при деформаціях грудної клітки; удосконалення корекційно-реабілітаційної роботи з даною категорією дітей; їх особистісне становлення.

В статье раскрывается проблема использования арт-терапии в процессе реабилитации детей дошкольного возраста при деформациях грудной клетки; усовершенствование коррекционно-реабилитационной работы с данной категорией детей; их личностное становление.

Dissertation research is dedicated to the urgent problem of rehabilitation children of senior preschool age who have deformations of thoracic cage by means of art therapy. Content of the methodology represents complex integration of traditional rehabilitation means and art therapy for the purpose of formation components rehabilitation work, which effect motivate perform physical exercises of child who have deformations of thoracic cage.

Rehabilitation children of senior preschool age who have deformations of thoracic cage by means of art therapy favours personal formation; opens opportunities for becoming personality.

Ключові слова: арт-терапія, реабілітація, деформації грудної клітки, діти дошкільного віку.

Ключевые слова: арт-терапия, реабилитация, деформации грудной клетки, дети дошкольного возраста.

Key words: art therapy, rehabilitation, deformations of thoracic cage, children of senior preschool age.

Постановка проблеми. У зв'язку з екологічною і економічною ситуацією в Україні значно зросла кількість дітей дошкільного віку з ортопедичною патологією. За статистичними даними в Україні захворювання опорно-рухового апарату у дітей посідають третє місце після серцево-судинних та онкологічних захворювань.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я на кожен тисячу новонароджених припадає в середньому 17 дітей з вродженими деформаціями опорно-рухового апарату.

Досвід вітчизняної і зарубіжної реабілітаційної роботи з дітьми, які мають порушення функції опорно-рухового апарату дозволяє стверджувати, що засоби фізичної реабілітації для означеного контингенту є одним з найбільш дієвих методів відновного лікування (О. А. Абальмасова, Н. В. Алексеева, Р. М. Белозьорова, О. Ф. Каптелін та ін.) [4].

Саме, період дошкільного дитинства є найбільш сприятливим для своєчасної корекції та реабілітації різноманітних патологій. У зв'язку з цим актуальним є проблема впровадження ефективних комплексних реабілітаційних програм для дітей при деформаціях грудної клітки, які б змогли коригувати такі вади та попереджати загострення проблем, пов'язаних з даною нозологією.

Водночас, реалізація завдань щодо вирішення даної проблеми передбачає не лише реабілітаційний супровід цієї категорії дітей, а й пошуки шляхів удосконалення мотиваційних механізмів щодо виконання реабілітаційних заходів, комплексів ЛФК; всебічний розвиток дітей дошкільного віку [6].

На нашу думку, вирішити окреслене коло завдань, можна за допомогою застосування в реабілітації дітей дошкільного віку при деформаціях грудної клітки, саме, арт-терапії, яка дослівно перекладається як лікування мистецтвом.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні можливостей застосування арт-терапії в процесі реабілітації дітей дошкільного віку при деформаціях грудної клітки та охарактеризувати особливості її застосування в умовах ДНЗ.

Результати дослідження та їх обговорення. Застосування арт-терапевтичних методик в реабілітаційному процесі впродовж останнього десятиліття базується на науковому підґрунті та починає набувати професійного характеру. Доказом цього є розробки зарубіжних та вітчизняних вчених, що висвітлюють специфіку застосування арт-терапії з різними категоріями дітей, зокрема: «Арт-терапія у роботі з дітьми» М. Кисельової; «Арт-терапія дітей та підлітків» О. Копитіна; «Нетрадиційні методи в корекційній педагогіці» М. Поваляєвої; «Ефективність казкотерапії в корекційній роботі з дітьми» М. Поваляєвої, Г. Чебанян та ін. [5].

Аналіз науково-методичної літератури дозволяє стверджувати, що використання засобів мистецтва суттєво підвищують ефективність корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми (Е. Бурно, Л. Виготський, О. Копитін, Е. Крамер, М. Наумбург, К. Роджерс, А. Семенович, Б. Теплов, Л. Аметова, Н. Ветлугіна, О. Ворожцова, Т. Комарова, Л. Лебєдєва, І. Щуркова та ін.) [1].

Т. Сазонова розглядає мистецтво як «засіб творчого пізнання і корекції особистості» та відмічає, що дослідження в галузі художньої практики показали, що мистецтво розвиває особистість, розширює загальний та художній кругозір дитини, реалізує її пізнавальні інтереси. Саме в цьому полягає корекційний вплив мистецтва, так як воно є, з одного боку, є джерелом нових пізнавальних переживань дитини, а з іншого, засобом реалізації соціально-педагогічної функції мистецтва [5].

Оскільки сензитивним періодом розвитку дитини є саме етап дошкільного

дитинства, то здібність дитини до творчого вирішення проблем, що виникають в тій чи іншій ситуації має природний характер (А. Богуш, Л. Божович, Г. Венгер, Л. Виготський, Н. Гавриш, О. Запорожець, М. Лісіна, Д. Ельконін та ін.).

Позитивні емоції від лікування мистецтвом здійснюють вплив на психосоматичні процеси, сприяють психоемоційному розвитку дитини, мобілізують її резервні сили, сприяють мотивації щодо виконання фізичних вправ тощо [4].

Науковець Н. Кратохвін розділяє арт-терапію на сублімаційну, дійову і проєктивну, однак цей поділ заснований на зовнішньому характері методу і стосується тільки експресивного компоненту. Виділяють чотири основні напрями щодо застосування арт-терапії:

1. Використання для лікування вже існуючих творів мистецтва шляхом їх аналізу й інтерпретації дитиною (пасивна арт-терапія).
2. Спонування дитини до самостійної творчості, при цьому творчий акт розглядається як основний лікувальний фактор (активна арт-терапія).
3. Одночасне використання першого і другого принципів.
4. Акцентування ролі дорослого з дитиною [3].

Основною метою арт-терапії, на думку О. Копитіна, є гармонізація розвитку особистості через розвиток здібності самовираження і самопізнання, а саме:

- 1) дати соціально прийнятий вихід агресивності та іншим негативним почуттям (робота над малюнком, картинами, скульптурами є безпечним способом випустити «пар» і розрядити напруження);
- 2) полегшити процес лікування (неусвідомлені внутрішні конфлікти і переживання частіше буває легше виразити за допомогою зорових образів, ніж висловити їх в процесі вербальної корекції);
- 3) отримати матеріал для інтерпретації та діагностичних висновків. (продукти художньої творчості відносно довготривалі і дитина не може заперечувати факт їх існування; зміст і стиль художніх робіт дають можливість отримати інформацію про дитину, яка може допомагати в інтерпре-

- тації своїх творів);
- 4) опрацювати думки і почуття, які дитина звикла пригнічувати (невербальні засоби є єдино можливі для вираження сильних переживань й переконання);
 - 5) налагодити відношення з дитиною (спільна участь в художній діяльності може сприяти створенню відношень емпатії і взаємного прийняття);
 - 6) розвивати почуття внутрішнього контролю (робота над малюнками, картинами або ліплення передбачають упорядкування кольору і форм);
 - 7) сконцентрувати увагу на відчуттях і почуттях (заняття образотворчим мистецтвом створюють широкі можливості для експериментування з зоровими відчуттями та розвитку здібностей до їх сприйняття);
 - 8) розвивати художні здібності і підвищувати самооцінку (додатковим продуктом арт-терапії є почуття задоволення, яке виникає в результаті виявлення скритих талантів, їх розвитку) [1].

На думку О. Хайкіна, арт-терапія містить в собі роль естетичного компоненту й уявлення про лікувальну спрямованість, яка проявляється як:

- 1) соціально-особистісний рівень адаптації: в основі адаптаційної дії лежить неусвідомлена творча гармонізація, інтегруюча сила деякого естетичного і творчого початку, закладеного в мистецтві;
- 2) особистісно-асоціативний рівень адаптації: полегшення і компенсація досягаються за рахунок не стільки естетичної дії, скільки в наслідок зниження напруги;
- 3) асоціативно-комунікативний рівень адаптації: лікувальна дія арт-терапії досягається підключенням інтелектуальних операцій (проекція, обговорення, усвідомлення конфлікту), полегшенням психотерапевтичних контактів і доступу до психопатологічних переживань дитини, які не потребують естетичного контакту, тому що результат досягається навіть при найпростішому проєктивному зображенні проблем;
- 4) соціально-комунікативний рівень

адаптації: як адаптування використовуються прикладні можливості творчості, арт-терапія розглядається спрощено, як один із видів зайнятості, варіант організації і час проведення, принципово не відрізняється від інших аналогічних методів;

- 5) фізіологічний рівень адаптації: враховується фізичний, фізіологічний і координаційно-кінетичний вплив пластичного зображення, творчості на організм і психіку [2].

Отже, арт-терапія – універсальний метод лікування на основі різних видів мистецтва. Арт-терапевтичні методики дають можливість широко використовувати не тільки індивідуальну, але й групову форми роботи з дітьми; ставити й вирішувати корекційні та реабілітаційні завдання; закріплювати їх в реальній дійсності. Арт-терапія дає вихід внутрішнім конфліктам і сильним емоціям, дисциплінує дітей, сприяє підвищенню їх самооцінки, мотивації щодо виконання фізичних вправ.

Висновки. Таким чином, арт-терапія все більше інтегрується в систему корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми дошкільного віку, де використовується як самостійно, так і комплексно в поєднанні з різноманітними реабілітаційними впливами.

Експериментально фахівці дошкільних закладів застосовують терапевтичну дію мистецтва з корекційною метою, але це питання потребує розробки науково-теоретичного та методологічного підґрунтя, зокрема й щодо впровадження засобів арт-терапії в реабілітаційний процес з дітьми дошкільного віку при деформаціях грудної клітки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Арт-терапия – новые горизонты / под ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – 336 с.*
2. *Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учебник для студентов средних и высш. учеб. заведений / Е. А. Медведова, И. Ю. Левченко, Л. Н. Комиссарова, Т. А. Добровольская. М., – 2001. – 248 с.*
3. *Киселева М. В. Арт-терапия в работе с детьми : руководство для дет. психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. – СПб. : Речь, 2007. – 160 с.*

4. Литвиненко В. А. Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення засобами артпедагогіки : автореф. дис. ... канд. пед. наук / В. А. Литвиненко. – Київ, 2013. – 21 с.
5. Матвєєв С. В. Здорова дитина. Фізичне виховання і лікарський контроль / С. В. Матвєєв, Б. І. Херодінов. – СПб. : Сотіс, 1999.
6. Юмашев Г. С. Оперативная травматология и реабилитация больных с повреждением опорно-двигательного аппарата. / Г. С. Юмашев. – М. – Медицина, 1983. – 383 с.